

П. К. Бечко,
кандидат економічних наук, доцент,
Уманський національний університет садівництва
П. П. Войниченко,
аспірант

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ КРЕДИТНИХ КООПЕРАТИВІВ

Розглядається створення кредитних сільськогосподарських кооперативів на ринку кредитних послуг України.

We consider the creation of agricultural cooperatives credit market credit services in Ukraine.

Ключові слова: кредит, кредитний кооператив, кредитна кооперація, комерційні банки, сільськогосподарські підприємства, пайові внески, сільські території.

Постановка проблеми.

Проблема стійкого розвитку сільських територій останнім часом перебуває в полі зору як теоретичних так і практичних працівників аграрного сектору економіки і розглядається з точки зору підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, розвитку села як цілісної соціально-економічної системи. Наслідком вказаних процесів є необхідність обґрунтування напрямів і механізмів підвищення ефективності діяльності суб'єктів аграрного виробництва.

В умовах формування багатокладної економіки, диверсифікації і ускладнення аграрної структури в Україні активно розвивається дрібнотоварний сектор – селянські (фермерські) господарства, кооперативи, особисті підсобні господарства населення, стабільне функціонування яких значною мірою визначає загальну стійкість сільського розвитку. Підвищення фінансової стійкості дрібнотоварних форм господарювання як необхідної умови розвитку села обумовлює значущість кооперативних підходів до формування ринкової інфраструктури їх обслуговування, зокрема і в кредитно-фінансовій сфері. В зв'язку з цим, кредитна кооперація розглядається як важлива інфраструктурна складова, що визначає стійкість розвитку дрібнотоварних форм господарювання, зокрема і села в цілому.

Все це свідчить про актуальність теоретичного обґрунтування проблем функціонування сільськогосподарської кредитної кооперації в контексті умов, що забезпечують стійкість сільського розвитку, сформованих в процесі реформування аграрної галузі і адміністративної структури сільських територій. Подальший науковий аналіз ролі кредитної кооперації в підтримці стійкого розвитку дрібнотоварних форм господарювання на селі, напрямів диверсифікації її діяльності в сучасних умовах має теоретичний і практичний інтерес.

Методика досліджень Для реалізації поставлених задач використані економіко – статистичний (порівняльний, системний), монографічний та абстрактно-логічний методи.

Результати досліджень.

До переходу вітчизняної економіки на ринкові умови господарювання спостерігалася недостатня координованість і низька ефективність державної політики, хаотичність здійснюваних реформаторських дій та їх надмірна політизованість. За таких умов формувалася вітчизняна кредитна система ядром якої на сьогоднішній день є комерційні банки, які здійснюють кредитування суб'єктів національної економіки в цілому і сільськогосподарських товаровиробників, зокрема. В той же час, досвід роботи сільськогосподарських підприємств, особливо дрібнотоварних свідчить, що вони для комерційних банків є непривабливим об'єктом кредитування. Основною причиною такого стану є прогалини у законодавчо-нормативній базі, яка не враховує специфіки сільськогосподарського виробництва та стримує можливість розвитку фінансово-кредитної інфраструктури. Кредитна система досі не відреагувала на появу в сільськогосподарському виробництві дрібнотоварного сектора, а заходи, що приймаються на державному рівні не вирішують проблеми їх кредитування.

Небажання банків працювати із дрібнотоварними сільськогосподарськими позичальниками, високі банківські відсоткові ставки за кредитні ресурси, обмежений їх доступ до кредитних ресурсів, відсутність відповідної застави, складнощі з оформленням кредиту, необхідність складання бізнес – плану є основною соціально-економічною передумовою створення сільськогосподарських кредитних установ. На вітчизняному фінансовому ринку поки що відсутні сільськогосподарські кредитні кооперативи, які би склали суттєву конкуренцію комерційним банкам і послабили монопольний стан останніх на кредитний ринок. Кредитні кооперативи могли би створити конкурентне середовище в царині кредитування, сприяти доступу фізичних осіб та дрібних аграрних підприємств до кредитних ресурсів

Специфіка мікrokредитування в кредитних кооперативах полягає в тому, що важливу роль в них відіграє не лише застава, як гарантія наданих банками кредитів, а моральний фактор, в першу чергу, субсидарна відповідальність за кожного члена кооперативу, що займається бізнесом на умовах довіри. Практика країн з розвинутими ринковими відносинами в цілому і зокрема країн СНД свідчить, що члени кредитного кооперативу успішно ведуть бізнес в сільській місцевості. У кооператив вступують особи об'єднані спільною ідеєю, обізнані один з одним які прагнуть створити на базі кредитної кооперації прогресивну, ефективно працюючу модель кредитування дрібнотоварних форм господарювання, особистих господарств і фізичних осіб.

Вектор адміністративних реформ, які здійснюються в Україні зорієнтований на забезпечення стійкого розвитку села за допомогою органів місцевого самоврядування, що підтверджує актуальність в створенні фінансово – кредитних інституцій та розвитку кредитної кооперації і її соціального партнерства з органами місцевого самоврядування.

Суттєвою передумовою кредитної кооперації є соціально – економічний та стійкий розвиток села, стабільне функціонування дрібнотоварних товаровиробників. Функціями кредитної кооперації є не лише організація кредитних стосунків, але і ділова активність, підприємницька ініціатива, зайнятість, політичне та суспільне життя сільських територій, формування доходів населення і місцевих бюджетів. В результаті сільська територія отримує власну фінансову інституцію, діяльність якої пов'язана з цілями і завданнями розвитку місцевої економіки і соціальної сфери.

З появою на кредитному ринку кредитних спілок окремі дослідники ототожнюють їх статутну діяльність з кредитними кооперативами, доводячи, що останні будуть підміняти діяльність комерційних банків та кредитних спілок. З цією метою нами проведена порівняльна характеристика статутної діяльності окремих кредитних інституцій з метою виокремлення положень, щодо доцільності запровадження кредитних кооперативів (табл.1).

Таблиця 1. Відмінності кредитного кооперативу від комерційного банку

Показники	Сільськогосподарський кредитний кооператив	Комерційний банк
Мета	Задоволення потреб членів кооперативу у виробничій позиції	Прибуток
Організаційна форма	кооператив.	Акціонерне товариство, корпорація
Клієнти	Лише члени-пайовики, в основному селянські (фермерські) господарства і особисті підсобні господарства.	Будь-які платоспроможні клієнти.
Управління	За принципом «Одна людина – один голос».	Відповідно до частки в статутному капіталі, кількості акцій
Розподіл прибутку	Відрахування до фонду фінансової взаємодопомоги	Дивіденди акціонерам.
Джерела власного капіталу	Пайові і ощадні всіх членів кооперативу (включаючи асоційованих), доходи від власної діяльності	Внески акціонерів в статутній капітал, прибуток
Основна гарантія кредитоспроможності	Довіра до особистих якостей позичальника, що забезпечують ефективне і цільове використання кредиту	Майно
Субсидіарна відповідальність за зобов'язаннями	Є додатковою гарантією кредитоспроможності	Немає
Цілі кредитування	В основному на виробничі цілі	Не має значення, на виробничі і споживчі потреби
Послуги, що надаються	Надання позик членам кооперативу, зберігання заощаджень членів кооперативу, розрахунково-фінансові послуги, консультування	Кредити всіх видів, поточний рахунок для фізичних і юридичних, інші види послуг (ширший діапазон діяльності)
Оподаткування	Оподатковується податком на прибуток	податок на прибуток банків
Рівень транзакційних витрат	незначні, враховуючи доступність кооперативу для пайовиків, зокрема територіальну	Відносно висока, оскільки передбачає моніторинг кредитів, у тому числі поїздки кредитних фахівців у філії комерційних банків

Функції кредитних кооперативів істотно різняться від статутної діяльності комерційного банку діяльність якого передбачає максимальне отримання прибутку. Зокрема, клієнти банку не володіють правом проведення контролю за використанням банком фінансових ресурсів, отриманого прибутку, його розподілом, оскільки ні юридичні, ні фізичні особи не є асоційованими його членами. Банк з метою отримання максимального прибутку ризикує коштами клієнтів без отримання на це їх згоди, а клієнти банку, зі своєї сторони, не мають можливості впливати на діяльність банку; повністю поділяють з ним всі фінансові ризики, що знайшло підтвердження в нинішній кризі банківської системи. Істотною відмінністю кредитного кооперативу від комерційного банку є спосіб управління кооперативом. Відповідно до статутної діяльності комерційного банку його управління здійснюється акціонерами які володіють контрольним пакетом акцій, ними також здійснюється розподіл отриманого фінансового прибутку за результатами звітного періоду.

Головним органом управління кредитним кооперативом є загальні збори пайовиків. У кооперативі діє один з головних принципів кооперації – демократичний: одна людина – один голос, незалежно від частки пайовика в пайовому капіталі кооперативу. Загальні збори кооперативу встановлюють розмір частки в пайовому капіталі кожного із члену кооперативу. Відповідно до встановленої частки члени кооперативу отримують кредит в розмірі, що не перевищує розмір, встановлений загальними зборами. Внаслідок такого обмеження переважна більшість членів кооперативу може скористатися кредитом. І в той же час, диверсифікація при наданні кредиту зменшує загальний ризик, пов'язаний з витрачанням фінансових ресурсів.

Таким чином, на відміну від комерційного банку, статутною діяльністю кооперативу є не лише отримання прибутку, а створення умов для максимального задоволення потреб в кредитних ресурсах членів-пайовиків, що обумовлює способи управління, ведення господарської діяльності, розподіл прибутку.

Відповідно до нормативно – правових актів України кооператив - це господарське підприємство, що засноване на добровільному об'єднанні декількох осіб, має на меті не отримання максимального прибутку на витрачений капітал, але його збільшення, завдяки спільному господарюванню, трудових доходів його членів, та скорочення їх витрат [1].

В економічній літературі з питань створення кредитних кооперативів для обслуговування дрібнотоварних сільських товаровиробників, фермерських господарств, сільського населення домінує теза про те, що кредитні кооперативи підміняють кредитні спілки, акцентуючи увагу на те, що статутною діяльністю кооперативів є надання кредитних послуг для дрібних товаровиробників. В той же час, про незначну частку в кредитуванні суб'єктів господарювання аграрного виробництва кредитними спілками зазначає Президент Національної асоціації кредитних спілок України Козинець П. Лише 15 – 20 % кредитів в кредитній спілці, за даними його дослідження, беруться з метою розвитку підприємництва, а решта – для задоволення нагальних життєвих потреб[2].

Більш поглиблений аналіз свідчить, що кредитні кооперація за своєю сутністю не має прямого відношення до кредитної спілки. Такі ознаки кредитної спілки, як внесення вступного та пайового внесків, рівноправність членів кредитної спілки незалежно від розміру пайового та інших внесків тощо уподібнюються до кредитного кооперативу. Однак, за своїм правовим статусом кредитні спілки дуже наближені до кас взаємодопомоги, що дає нам підстави стверджувати, що їх можна розглядати як найпростішу форму кооперування фізичних осіб. Кредитним спілкам відповідно до їх статутної діяльності не надається право кредитувати юридичні особи.

Для України цікавим є досвід розвитку кредитної кооперації в країнах з розвинутими ринковими відносинами як з наукової, так і практичної точок зору. Кредитна кооперація в різних країнах розвивалася за різними схемами. Дослідженню розвитку кредитної кооперації за кордоном присвячені роботи шерехи дослідників.

Найбільш цікавим є досвід Німеччини і Голландії, де переважна частина капіталу сільських кредитних кооперативів сформована за рахунок залучення заощаджень місцевого населення і зовнішніх приватних інвестицій. Для залучення в систему сільськогосподарської кредитної кооперації України вільних фінансових ресурсів з фінансових ринків заслуговує досвід американської Федеральної корпорації з фінансування фермерського кредиту, яка випускає спеціальні облігації, що гарантуються федеральним урядом. Як варіант можна запропонувати варіант за яким фінансові ресурси надходять не в систему сільськогосподарської кредитної кооперації, а акумулюються в спеціальному гарантійному фонді, призначеному для видачі гарантій сільськогосподарським кооперативам, що мають недостатнє забезпечення [3].

Функціонування кредитних кооперативів в Україні можливе за умов створення цілісної кооперативної кредитної системи як трирівневого комплексу, що включає фінансові установи та кооперативні об'єднання, що діють на кооперативних засадах. В той же час, кредитна кооперація в Україні стримується із-за негативних факторів та тенденцій до яких можна віднести наступні:

- недосконалість законодавства, що регулює діяльність суб'єктів системи кредитної кооперації, що вимагає доповнення до закону “Про кооперацію” розділом “Кредитна кооперація” в якому слід передбачити створення кооперативної кредитної системи як трирівневого комплексу фінансових установ та кооперативних об'єднань, що формуються і діють на кооперативних засадах;
- браку інформації щодо діяльності кредитних кооперативів;
- відсутності інфраструктури, здатної забезпечити ефективне функціонування системи кредитної кооперації, впровадження сучасних управлінських та інформаційних технологій, ефективного механізму захисту прав їх членів, у тому числі системи гарантування вкладів, концептуальної невизначеності на тривалу перспективу;
- не адаптованості законодавства України, що регулює ринок кооперативного кредитування до законодавства країн із розвинутими ринковими відносинами. Найбільш нагальна проблема сьогодення при створенні кредитної сільськогосподарської кооперації полягає в створенні Земельного банку, здатного об'єднати кооперативне кредитування в єдину систему.

В Україні теоретично обґрунтована необхідність створення Земельного банку для обслуговування сільськогосподарських підприємств, проте, проблема не вирішується внаслідок відсутності конкретних фінансових ресурсів. Джерелом формування статутного капіталу Земельного банку може слугувати частина коштів, отриманих від продажу сільськогосподарських угідь, оскільки скасування мораторію на їх продаж питання близької перспективи. При продажі земель сільськогосподарського призначення слід запровадити податок, зі спрямуванням коштів в спеціальний державний фонд з цільовим їх використанням – на поповнення статутного капіталу Земельного банку.

Створення Земельного банку з часткою держави в статутному капіталі є не тільки доцільним і необхідним з причин:

- інвестиційного та кредитного-обслуговування сільськогосподарських товаровиробників, у тому числі, під заставу земельних ділянок і майна, майнових та інших прав на користування, запобіганню нерегульованого руху землі, довірчому управлінні майном і землею та коштами неплатоспроможних суб'єктів господарювання аграрного виробництва, надання їм консалтингових послуг;
- обслуговування експортних та імпорتنих операцій, які здійснюються суб'єктами аграрного виробництва;
- методичне забезпечення суб'єктів аграрного виробництва в царині кредитування, страхування, маркетингу, організації бухгалтерського та податкового обліку.

Для вирішення питань щодо створення Земельного банку з наступними його підрозділами слід реформувати фінансово - кредитний механізм в аграрному секторі економіки запровадити грамотне і раціональне управління в системі сільської кредитної кооперації. При цьому базовими повинні бути наступні положення:

- держава повинна надавати розвитку системи сільської кредитної кооперації всебічну підтримку на основі принципів взаємовигідного співробітництва;
- вибір тієї чи іншої форми організації кредитної установи визначається виходячи як з прибутковості, так і соціально-економічним середовищем, характером відносин з потенційними засновниками та майбутньої клієнтурою, її соціальним становищем, укладом;
- виступаючи партнером державних фінансових інституцій і комерційних банків, кредитна кооперація повинна сприяти реалізації різного роду державних, та міжнародних програм, розвитку вільної підприємницької діяльності, захисту аграріїв на ринках від монопольних структур;
- в умовах монополізації комерційними банками кредитного ринку система кредитних установ, створених «знизу» на засадах кредитної кооперації, має більш високий рівень довіри, що дає можливість ширше залучати кошти населення;
- володіючи розгалуженою мережею невеликих самостійних сегментів, система сільської кредитної кооперації забезпечує доступ до фінансових послуг широким верствам сільського населення та малого бізнесу;

Акумулюючи вільні грошові кошти юридичних та фізичних осіб сільських районів, кредитна кооперація забезпечує більш справедливий розподіл доходів, економічні та соціальні гарантії працівникам села, сприяє збільшенню зайнятості населення, економічному та соціальному розвитку сільських територій.

Крім державної підтримки в напрямі створення сільських кредитних кооперативів велика роль належить органам місцевого самоврядування. В першу чергу це стосується надання бюджетної допомоги на створення кредитних кооперативів за рахунок фінансових ресурсів місцевих бюджетів. Місцеві бюджети відповідно до Податкового кодексу України, який набрав чинність з 01.01.2011 року мають в своєму розпорядженні частину коштів від адміністрування фіксованого сільськогосподарського податку, плати за землю тощо. В той же час, сума фіксованого сільськогосподарського податку є надто мізерною внаслідок низьких ставок при справлянні цього податку. Збільшивши ставки фіксованого сільськогосподарського податку частину коштів можна акумулювати на рахунках органів місцевого самоврядування для створення фонду розвитку сільської кредитної кооперації.

Найбільш дієвою допомогою органів місцевого самоврядування при створенні кредитних кооперативів безпосередньо на селі є сприяння в забезпеченні зновустворених кредитних кооперативів приміщенням, оскільки на балансі органів місцевого самоврядування є приміщення, які можна виділити на створення такого кооперативу. Органи місцевого самоврядування можуть вести роз'яснювальну роботу щодо створення кредитних кооперативів, надаючи інформацію про його переваги над комерційними банками і кредитними спілками. Цим самим буде зростати довіра населення щодо такої інституції на ринку кредитних послуг.

При функціонуванні кредитного кооперативу органи місцевого самоврядування, володіючи частиною бюджетних коштів змогли би виступати у вигляді гаранта при отриманні позик сільськогосподарськими товаровиробниками в кредитному кооперативі.

Створення Земельного банку і сільських кредитних кооперативів це не повна ланка в системі кредитного забезпечення кредитних кооперативів. Для більш дієвого функціонування сільських кредитних кооперативів необхідно створити трьохрівневу систему сільськогосподарської кредитної кооперації, здатної забезпечити функціонування кредитної кооперації на селі (рис. 1).

Формування багаторівневої системи сільськогосподарської кредитної кооперації досить тривалий процес. Він включає в себе створення первинних кооперативів, їх об'єднання в регіональні кооперативи 2 – го рівня і створення міжрегіонального кооперативу 3 – го рівня.

При створенні системи сільськогосподарської кредитної кооперації, перш за все, слід вирішити питання щодо розмежування функцій між її рівнями, зміцнення матеріально – технічної бази, вдосконалення регіональної підтримки кредитних сільськогосподарських кооперативів.

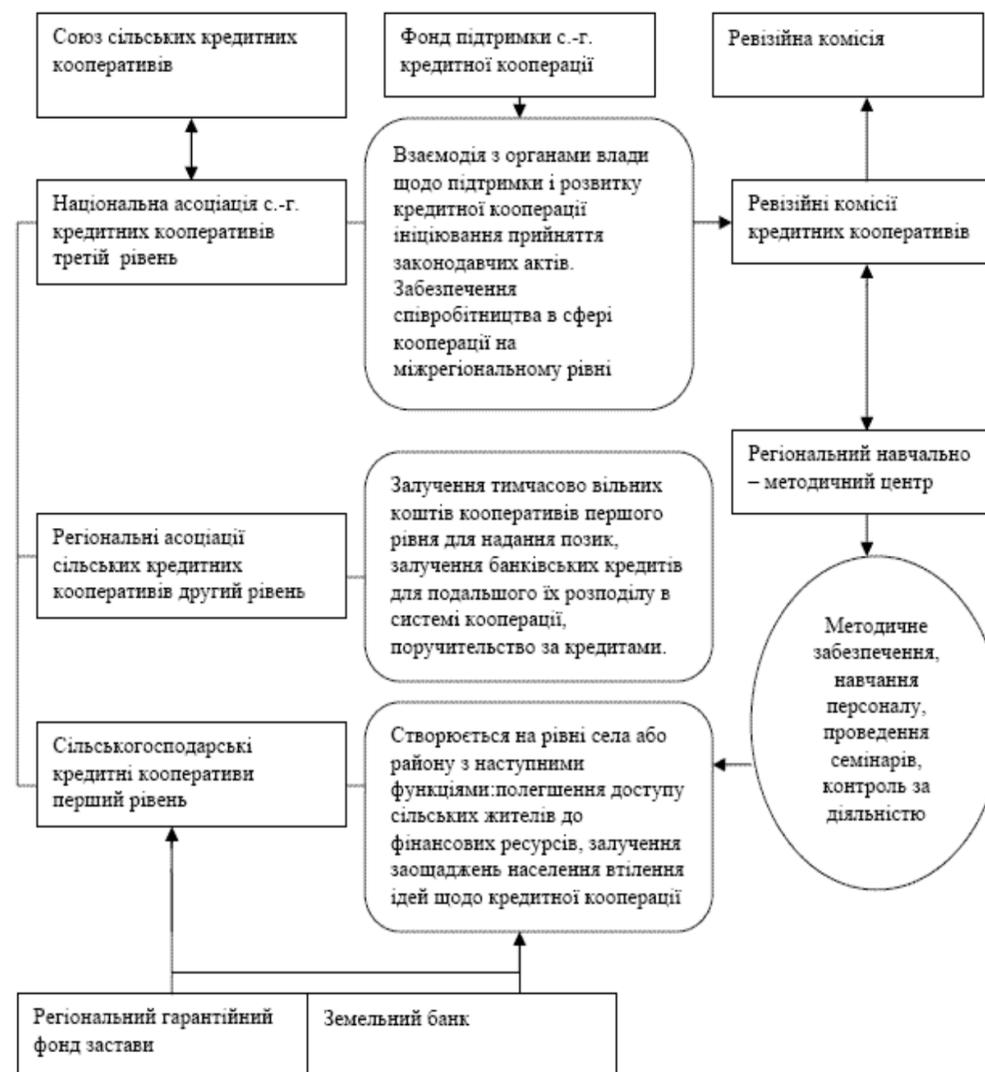

Рис. 1. Схема організації трьохрівневої системи сільськогосподарської кредитної кооперації

Спектр діяльності сільських кредитних кооперативів складається з управління ощадними внесками, кредитами, власними і залученими коштами, здійсненні дієвого контролю за фінансовими операціями, інформування і навчання членів кооперативів – пайовиків. Другий рівень формується кредитними кооперативами на добровільних засадах і передбачає створення не тільки регіонального кредитного кооперативу, але і регіонального союзу кооперативів, регіонального центру з розвитку сільськогосподарської кредитної кооперації.

До основних функцій регіонального кредитного кооперативу належать наступні:

- рефінансування кооперативів першого рівня;
- організація спільного кредитування та інвестування;
- надання поручительств за кредитами;
- взаємодія з регіональним гарантійним позиковим фондом;
- організація навчання і підвищення кваліфікації працівників кредитних кооперативів, створення інформаційних сайтів;
- представницькі функції на рівні регіону.

Третій рівень формується регіональними кредитними кооперативами, які делегують йому рішення щодо окремих питань шляхом створення міжрегіонального кредитного кооперативу з управління вільними грошовими коштами регіональних кооперативів і зовнішніми операціями з коштами кооперативної системи.

Поряд із підтримкою безпосередньо самих кооперативів має державне регулювання і підтримка інфраструктури сільськогосподарської кредитної кооперації. Підтримку низові кооперативи можуть отримувати також від регіональних кредитних кооперативів 2 – го рівня і міжрегіональних кооперативів 3 – го рівня, від навчально – методичних центрів розвитку кредитної кооперації та гарантійних фондів підтримки малого бізнесу і ревізійних комісій.

Велику допомогу в царині регулювання і розроблення внутрішньої кредитної політики можуть надавати ревізійні комісії сільськогосподарських кредитних кооперативів, діяльність яких здійснюється на основі кошторису доходів і витрат, сформованих за рахунок членських внесків членів кооперативу – пайовиків. Внаслідок того, що в системі кооперації може існувати велика кількість кооперативів з різними видами діяльності, слід ревізійну комісію формувати виключно для контролю за діяльністю кредитних кооперативів.

Суттєву допомогу в створенні і подальшій діяльності кредитних кооперативів може надавати фонд розвитку сільської кредитної кооперації в обов'язки якого мають входити формування системи сільської кредитної кооперації, сприяння створенню і зміцненню сільськогосподарських кредитних кооперативів, надання їм фінансової, методичної та інформаційної підтримки.

Основними видами діяльності такого фонду має стати:

- надання позик кооперативам, що створені вперше, участь в удосконаленні законодавчої бази щодо сільськогосподарської кредитної кооперації;
- науково - методична робота, спрямована на зміцнення і підвищення фінансової стійкості діючих кредитних кооперативів та їх ревізійних комісій;
- напрацювання стратегії подальшого розвитку сільської кредитної кооперації;
- сприяння розвитку інфраструктури системи сільської кредитної кооперації, зокрема ревізійних комісій;
- навчання і підготовка кадрів для системи сільської кредитної кооперації;
- надання консультації з економічних, фінансових, організаційних, правових питань діяльності кредитних кооперативів та ревізійних комісій;
- моніторинг сільськогосподарських кредитних кооперативів;

- фінансова підтримка сільських кредитних кооперативів;
- акредитація зновустворених кредитних кооперативів;
- напрацювання стандартів, норм надання кредитів і принципів оцінювання фінансового стану позичальників.

Така ж роль на регіональному рівні відводиться регіональним навчально - методичним центрам з розвитку сільськогосподарської кредитної кооперації.

Важлива роль в створенні сільських кредитних кооперативів належить створеному Земельному банку як координатору діяльності всієї системи сільської кредитної кооперації на ринку кредитних послуг. З цією метою Земельний банк повинен мати структурні підрозділи, які займалися би конкретними видами кредитування (рис.2).

Рис. 2. Структурні підрозділи Земельного банку

Ефективність діяльності Земельного банку як самостійного суб'єкта багато в чому визначається результатами роботи його структурних підрозділів, зокрема, що займаються кредитуванням. Для глибшої оцінки і підвищення ефективності управління пропонуємо створити в структурі Земельного банку три управління кредитування: довгострокового, і короткострокового і дрібнотоварних форм господарювання, проводячи оцінку результатів їх діяльності на основі системи показників. Для деталізації рівня рентабельності, кредитних ризиків, характеристики клієнтської бази кожного із запропонованих кредитних управлінь слід доповнити оцінку окремих показників (табл.2).

Таблиця 2. Показники оцінки ефективності діяльності управлінь кредитування Земельного банку

Управління довгострокового кредитування		Управління короткострокового кредитування	Управління кредитування малих форм господарювання
Спільні показники			
Найменування показника		Економічний зміст	Порядок розрахунку
Показники рентабельності	ROA	Відображає ефективність менеджменту	Відношення чистого прибутку Земельного банку до середнього розміру активів
	ROE відображає інвестиційну привабливість	Інвестиційна привабливість	Відношення чистого прибутку Земельного банку до акціонерного капіталу
Показники якості кредитного портфеля	Рівень простроченої заборгованості	Питома вага простроченої заборгованості в кредитному портфелі банку	Відношення простроченої заборгованості за кредитами до середніх залишків позикової заборгованості
	Коефіцієнт захищеності кредитного портфеля	Рівень покриття резервами заборгованості за кредитами	Відношення резервів на можливі втрати по позиках до середніх залишків позикової заборгованості
	Коефіцієнт втрат по кредитах	Фактичний коефіцієнт списання заборгованості за кредитами	Відношення забалансових залишків списаної заборгованості до середніх залишків заборгованості за кредитами
	Коефіцієнт заборгованості за кредитами, що не обслуговується	Відображає питому вагу непрацюючої позикової заборгованості в кредитному портфелі	Відношення непрацюючої позикової заборгованості до середніх залишків позикової заборгованості
	Коефіцієнт покриття резервами класифікованої позикової заборгованості	Відображає міру покриття резервами класифікованої позикової заборгованості	Відношення резерву покриття по кожній групі до позикової заборгованості відповідної групи ризиків
Показники рентабельності заборгованості за кредитами	Рентабельність кредитного портфеля	Ефективність кредитного ризик - менеджменту	Відношення відсоткової маржі до середніх залишків заборгованості за кредитами
Приватні показники			
Спільна характеристика клієнтської бази	Об'єм виданих кредитів на 1 позиковий рахунок	Середній розмір кредиту зарахованого на позиковий рахунок	Відношення заборгованості за кредитами до кількості відкритих позикових рахунків

Показники якості кредитного портфеля	Коефіцієнт повернення кредитів	Питома вага простроченої заборгованості протягом x днів на 1 позиковий рахунок	Характеризує рівень простроченої заборгованості, що припадає на 1 позиковий рахунок. Показник може бути деталізований за видами кредиту, статусу позичальника, термінах кредиту
	PAR (Portfolio-at-Risk)	Відображає рівень ризику кредитного портфеля	Відношення простроченої заборгованості x днів до спільного об'єму простроченої заборгованості
	LAR (Loan-at-Risk)	Відображає рівень ризику за простроченими кредитами	Кількість прострочених кредитів x днів до загальної кількості виданих кредитів
	CRR (Current Recovery Rate)	Відображає кількість повернених позик	Питома вага повернених кредитів протягом x днів до спільного об'єму повернених кредитів відповідно до кредитної угоди
	ALR (Annual Loan-loss Rate)	Відображає рівень річних збитків за кредитами	Питома вага неповернених кредитів до середнього терміну кредитів, років

Використання розробленої системи загальних показників дасть змогу менеджменту банку наочніше управляти ефективністю основними напрямками діяльності у сфері кредитування.

Підвищення ролі кредиту і розвиток кредитування сільськогосподарських підприємств з метою розширення виробництва продукції залежить від вирішення комплексу питань, що відносяться до умов кредитування, вдосконалення форм підтримки сільгоспвиробників, ефективності діяльності комерційних банків, що надають кредитні ресурси, а також доповнення інфраструктури елементами, яких не вистачає. Використання запропонованої методики оцінки діяльності Земельного банку як єдиного цілого і його підрозділів (управління кредитування) дасть змогу державі і органу нагляду отримувати об'єктивнішу оцінку ефективності його функціонування.

Висновки

Запровадження трьохрівневої моделі кредитної кооперації для аграрного сектору України сприятиме створенню надійної та ефективної системи, здатної забезпечити партнерські взаємовідносини позичальників-аграріїв з кредиторами на ринку кредитних послуг. Зволікання із вирішенням питань функціонування на ринку кредитних послуг сільських кредитних кооперативів призведе до занепаду аграрної галузі, використання застарілих, непродуктивних технологій, втрат конкурентоспроможності вітчизняної продукції, а в перспективі створить значну напругу із продовольчою безпекою держави і усугубить соціальні проблеми на селі.

Список використаних літературних джерел

1. Закон України "Про кредитні спілки": станом на 20 груд. 2001 р. / Верховна Рада України. – 2002. – № 15. – Ст. 101.
2. Козинець П. Кредитні спілки допомагають державі стати заможнішою / П. Козинець // Вісник кредитних спілок: інформаційний бюлетень. – 1999 – 2000. – 30 с.
3. Лаврушин О. И. Банковский менеджмент / О. И. Лаврушин – [3-е изд.] – М.: Кнорус, 2010. – с. 148.

Стаття надійшла до редакції 01.10.2012 р.